

Förord

Grunderna i UNIX och dess efterföljare, *Fortsättning i UNIX*, kan med fördel användas i lärarledd undervisning, men det stora antalet exempel, instuderingsfrågor och övningar (med svar) gör dem även lämpliga för självstudier. Viss datorvana förutsätts dock och erfarenheter/kunskaper om något annat operativsystem är en fördel, men inget krav.

Huvudvikten är lagd på praktisk Unix-användning. Linux har en framträdande plats, men även andra Unix-varianter behandlas, i synnerhet ”standard-Unix” (UNIX System V version 4, *SVR4*).

Moderna Unix-system har grafiska användargränssnitt, de flesta baserade på *Fönster-systemet X*, men Unix är i grund och botten teckenbaserat och den som vill förstå och utnyttja Unix till fullo (detta gäller i synnerhet systemadministratörer och säkerhetsansvariga) behöver ordentliga kunskaper om textbaserade kommandon och verktyg. Det är också i dessa avseenden som skillnaderna mellan Unix och andra operativsystem är störst, eftersom grafiska användargränssnitt ter sig ganska lika för användaren, oavsett operativsystem. Därför behandlas här främst textbaserad Unix, dvs hur man hanterar ett system med textbaserade kommandon. De grafiska användargränssnitten ges dock en kortfattad introduktion i kapitel 3 (och behandlas även i fortsättningskompendiet).

I motsats till många Linux-böcker som kommit ut under senare år behandlas inte installation, detta dels eftersom det inte finns något ”standardiserat” installationsförfarande för olika Unix/Linux-varianter, dels därför att det har mycket liten betydelse för den praktiska, dagliga användningen. Och som sagt finns redan en uppsjö böcker som behandlar installationsproblematiken.

Materialet är avsett att kunna fungera både som lärobok och som handbok. Det bör spela ganska liten roll vilket system som används, eftersom olika Unix/Linux-system i allt väsentligt fungerar likadant, åtminstone för den vanlige användaren. De viktigaste skillnaderna påvisas dessutom i texten, vilket kan vara till nytta för blivande användare/tekniker, som mycket väl kan råka ut för andra Unix-varianter än Linux, särskilt när det gäller servrar med mer krävande uppgifter.

Exemplen och övningarna har under årens lopp testats på PC-datorer (med *SCO UNIX*, *Interactive*, *Unixware*, *FreeBSD* och *Linux*), PowerMac (*Mac OS X*), liksom arbetsstationer från Sun Microsystems (*SunOS/Solaris*) och SGI (*Irix*). Med det förbehållet att vissa kommandon eller kommandovarianter kan saknas i vissa system, bör exemplen och övningarna fungera som avsett.

Det mesta fungerar också med *MKS Toolkit* och liknande system, som *U/Win*, *Cygwin* och Microsofts *Windows Services for Unix*, vilka körs under Windows, men ger en Unix-liknande miljö att arbeta med. Sådana programsystem är ett alternativ för den som vill lära grunderna i Unix, utan att behöva installera ett ”riktigt” Unix-system, vilket kan kräva ompartitionering av hårddisk och/eller andra radikala ingrepp i datorn konfiguration. Se avsnittet ”Öva Unix hemma” i kapitel 1 för mer information.

Martin F i juni 2005